

Gobbo, G. & L. Poldini 2005: La diversità floristica del parco delle Prealpi Giulie. Atlante corologico. Università degli Studi di Trieste, Dipartimento di Biologia, Trieste. 364 pp.

V Trstu je lani izšla obsežna knjiga, ki podrobno predstavi floro Naravnega parka Julijske Predalpe v severovzhodni Italiji. Naravni park obsega precejšen del zahodnih Julijskih Alp nad povodjem Tera, dolino Rezije in deloma nad dolino Reklanice – greben Muzcev (Monte Musi) od Lopiča (Monte Plauris), Javorja (Monte Lavara), Kadina (Monte Cadin) do Zajavorja (Monte Zaiavor) in Nizkega vrha (Monte Nischuarch) ter velik del italijanske strani Kaninovega pogorja od Skutnika (Monte Guarda) do Sarta (Monte Sart). Dolinskih delov (izjema je zgornji del doline Učje) park ne obsega. Uprava parka ima svoj sedež na Ravanci (Prato di Resia) v Reziji. Vsaj vzhodni in osrednji del parka je na slovenskem etničnem ozemlju. Podrobno floristično kartiranje ozemlja parka je spodbudila prav uprava parka (njen predsednik je sedanjí župan v Reziji, Sergio Barbarino) in raziskovalci z Univerze v Trstu pod vodstvom gotovo najboljšega živečega poznavalca rastlinstva Furlanije, prof. Livia Poldinija, so delo po štirih terenskih letih uspešno zaključili z objavo v knjigi. Flora in vegetacija Julijskih Predalp med reko Tagliamento in Kaninskim pogorjem je bila že prej zelo dobro predstavljena v dveh obsežnih monografskih objavah (MAINARDIS & SIMONETTI 1991, SIMONETTI & MAINARDIS 1997), prav tako poznamo že dve izdaji Atlasa flore Furlanije-Julijske krajine (POLDINI 1991, 2002), kjer je seveda »pokrito« tudi to območje. Kljub temu so s kartiranjem v zadnjih letih v Parku ugotovili kar 68 novih taksonov.

Delo je kolektivno in pri njem, pri kartiranju na terenu in pri obdelavi podatkov in drugem, je poleg obeh glavnih avtorjev sodelovalo še precej sodelavcev. Navedeni so na prvih straneh knjige. Metodologija predstavitev razširjenosti praprotnic in semenk v parku Julijske Predalpe sledi uveljavljeni srednjeevropski metodi (EHRENDORFER & HAMANN 1965), z dopolnilom, da so osnovna polja razdeljena na 16 podenot (sekcij), oziroma vsak kvadrant osnovnega polja še v štiri podkvadrante (sekcije), velikosti 2,7 x 3,25 km. Na ta način je ozemlje parka zaobjeto, z večjo ali manjšo površino, v 26 osnovnih (operativnih) geografskih enotah oz. sekcijah (četrtinah srednjeevropskih kvadrantov), ki so jim dali tudi svoja imena. Nekatero od teh sekcij (Skutnik, Zgornje Brdo, Kanin, Prevala) so mejne s Slovenijo in sežejo tudi na slovensko ozemlje, ki pa ni bilo predmet obravnave. Metodološkem opisu sledi predstavitev fitoklime in analiza flore parka po njenem izvoru – s prikazom biološkega in horološkega spektra. Po deležu na ozemlju parka prevladujejo evrosibirske vrste, veliko je tudi mediteransko-montanskih, alpskih v širšem smislu in borealnih vrst. V primerjavi s celotno Furlanijo je v parku precej manj mediteranskih vrst (v širšem smislu) in adventivk. Podrobno so obdelani endemiti (več tipov, glede na obseg njihovega areala) in zaščitene vrste. Pomembno poglavje je posvečeno zanimivi statistični obdelavi in izračunom indeksa floristične biodiverzitete in indeksa endemičnosti (deleža endemitov). To poglavje sta avtorja obdelala s pomočjo dr. Paole Ganis, rezultati pa so med drugim kartografski prikazi, ki nam pokažejo, v katerih delih parka je največja floristična pestrost in največja gostota endemitov. Večji delež endemitov v višjih legah je povezan s tamkajšnjo večjo naravno razpršenostjo (pisanostjo) vegetacije (oz. vegetacijskih tipov).

S pomočjo arealnih kart so ugotovili tudi modele razširjenosti popisanih vrst. Precej jih lahko razvrstimo v dva tipa: vrste alpinskega pasu (npr. *Gentiana nivalis*) in vrste subalpinskega in montanskega pasu (npr. *Lamium orvala*). Vegetacijo so orisali po glavnih habitatnih tipih (in pri opisu vsakega omenili glavne združbe, ki se pojavljajo v pasu tega tipa): alpinska vegetacija travišč in melišč, ruševje, subalpinsko bukovje na dolomitu, borovi gozdovi na dolomitu, montanski bukovji gozdovi na dolomitu, submontanski in toploljubni bukovji gozdovi (v to skupino so priključili tudi altimontansko bukovje na apnencu) in pionirska vegetacija rečnih nanosov. Sledi pregled najpogostejših rastlinskih združb parka (do ranga asociacije) po ustaljeni shemi in pregled habitatnih tipov, ki jim je treba nameniti ustrezno pozornost oziroma zaščito.

Posebno poglavje sta avtorja posvetila podrobnemu opisu (rastiščem, razširjenosti) t. i. reprezentativnih taksonov (ang. target taxa) v parku. Izbrala sta naslednje vrste: *Saxifraga petraea*, *Geranium argenteum*, *Gentiana froelichii* subsp. *froelichii*, *Campanula zoysii*, *Physoplexis comosa*, *Leontopodium alpinum* in *Lilium carnolicum*. Vse našteje vrste se pojavljajo le v posameznih delih parka in v njem torej niso splošno razširjene.

Glavni del knjige so arealne karte za 1253 taksonov (vrst, podvrst in varietet), ki so jih popisali v parku. Na koncu teh kart, na strani 276, izvemo, da je prof. Poldini že po zaključku tiska v sekciji Zgornje Brdo – Berdo di Sopra (v koncu doline Rezije) našel novo vrsto za floro parka Julijske Predalpe in za floro Furlanije nasploh (zaradi nahajališča nad Rezijo, povsem blizu slovenske meje, je to tudi nova vrsta v flori slovenskega etničnega ozemlja), *Callianthemum coriandriifolium* (iz družine zlatičnic).

V zadnjem delu knjige je seznam predstavljenih vrst po družinah z bolj ali manj obsežnimi opombami pri posameznih taksonih, seznam uporabljene literature in kazalo znanstvenih imen. Povzetek na eni strani je v italijanskem in angleškem jeziku.

Predstavljena knjiga je za slovenske botanike zanimiva iz več razlogov. Podrobno obravnava floro dela Julijskih Alp, ki so nam vsem bolj ali manj domače, in pokrajina za mejo ni dosti drugačna od te, ki jo poznamo iz Posočja (ker je v obravnavo zajet tudi povirni del Učje, dejansko delo zajame tudi majhen del Posočja). Posebej podatki iz obmejnih (stičnih) sekcij so nam lahko vzpodbuda, za npr. še podrobnejše popisovanje na pobočjih nad Učjo in v Kaninskem pogorju in da smo pozorni na nekatere vrste, ki so jih našli »za mejo« in ki verjetno uspevajo tudi na »naši« strani. Npr. taksona *Thesium rostratum* in *Euphorbia triflora* subsp. *kernerii*, ki ju v Sloveniji za zdaj poznamo le v Breginjskem kotu, imajo popisana tudi v sekciji Skutnik (in ju lahko torej pričakujemo tudi na Bovškem, nad dolino Učje). Tiste, bolj matematično usmerjene, bo gotovo pritegnilo številčno ovrednotenje podrobnega kartiranja in izračuni biodiverzitetnih indeksov, prav tako njihov kartografski prikaz in ugotavljanje deleža endemitov. Z našimi kraji, deloma že z Breginjskim kotom, še bolj z Bovškim, je primerljiva tudi horološka analiza, prav tako nam koristijo podatki o pojavljanju nekaterih bolj toploljubnih, submediteranskih vrst na jugozahodnem robu Julijskih Alp (ki jih lahko pričakujemo tudi na slovenski strani tega gorovja) ipd. Občudujemo lahko temeljitost, s katero so naši sosedje in kolegi v Furlaniji popisali, analizirali in kartografsko predstavili floro svojega parka. Tudi na slovenski strani Julijskih Alp imamo velik, pravzaprav od rezijanskega

še precej večji in tudi starejši Triglavski narodni park in lepo bi bilo, če bi bila njegova uprava pobudnik (in denarna opora) podobnega dela kot ga predstavljamo. Bi mu bili slovenski botaniki kos, je drugo vprašanje. Vsekakor je precej podatkov zbranih po raznih bazah in precej je bilo v zadnjih letih opravljenega terenskega dela (v okviru različnih projektov in tudi povsem ljubiteljsko). Naj nam bo ta lepa, vsebinsko bogata knjiga v spodbudo in izziv.

Literatura

- EHRENDORFER, F. & U. HAMMAN, 1965: Vorschläge zu einer floristischen Kartierung von Mitteleuropa. *Ber. Deutsch. Bot. Ges.* 78: 35–50.
- MAINARDIS, G. & G. SIMONETTI, 1991: Flora delle Prealpi Giulie nord-occidentali tra il fiume Tagliamento ed il gruppo del Monte Canin. *Gortania (Udine)* 12 (1990) : 131–236.
- POLDINI, L., 1991: Atlante corologico delle piante vascolari nel Friuli-Venezia Giulia. *Inventario floristico regionale. Regione Autonoma Friuli-Venezia Giulia & Università di Trieste, Udine*, 898 pp.
- POLDINI, L. (s sodelovanjem G. Oriolo & M. Vidali), 2002: Nuovo Atlante corologico delle piante vascolari nel Friuli Venezia Giulia. Regione Autonoma Friuli Venezia Giulia, Azienda Parchi e Foreste Regionali & Università degli Studi di Trieste, Dipartimento di Biologia, Udine, 529 pp.
- SIMONETTI, G. & G. MAINARDIS 1997: Carta della vegetazione delle Prealpi Giulie nord-occidentali tra il fiume Tagliamento ed il gruppo del Monte Canin. *Gortania (Udine)* 18 (1996): 111–160.

IGOR DAKSKOBLER